

Cap. 1

M A R T I I
A Z P I L C V E T A E
D O C T O R I S N A V A R R I
I V R I S C O N S V L T O R V M

ÆTATE NOSTRA FACILE PRINCIPIS,
*Consiliorum & Responsorum, quæ in quinque
libros, iuxta numerum & titulos Decreta-
lium, distribuuntur.*

T O M I D V O

*QVÆ QVIDE M IN HAC SECUNDA
editione Consiliis pene trecentis aucta & multo melius,
quàm in priori editione digesta sunt.*

CVM QVIBVS DAM ANNOTATIONIBVS, QVÆ
si quando sententia Doctoris minus probabilis visa est, magis receptam, & præsertim
à Concilij Tridentini Illustrissimorum Cardinalium Congregatione
magis probatam demonstrant.

ACCESSIT INITIO INDEX TITVLO RVM TOTIVS
*Iuris Canonici, & numerus Consiliorum, quæ singulis titulis assignantur, & alius præ-
terea capitum & legum quæ hoc in opere pene ad verbum declarantur.*

ADIUNGITVR IN PRINCIPIO INDEX TOTIVS OPERIS
generalia totius iuris axiomata, & sententias, quas maximè utriusque sacri
iudicium scire interese, complectens.

L V G D F N I
S V M P T I B V S I O A N N I S B A P T I S T Æ B V Y S S O N,
M. D. XCIII.

CLARISSIMO

VIRO D. BALTHAZARO

DE VILLARS REGIO CON-

SILIARIO ET VRBIS ET PROVINCIAE

Lugdunensis Praesidi meritisimo, nec non Suprema

Dunbarum Curiae Senatori dignissimo,

Ioannes Baptista Buysson S.

Vetus mos fuit, clarissime Praeses, iam inde ab ipsis iuris editi primordiis, & quasi incunabulis observatus, ut rudis & imperiti, qui aliqua inter se disceptatione de iure conserebant, peritos sibi consulere, quarum responsa ipsi tanti faciebant, ac si Sibylla alicuius carmina, vel quaedam Apollinis oracula continerent. Non ero longus iure notissima confirmanda, quam quicumque non modo Canoniarum sanctionum candidatus, vel infimus iuris civilis discipulus abunde perspectam habet, sed quisquis humaniores litteras à limine salutavit non ignorat, & ad quam illustrandam non Latinorum modo & Graecorum exempla suppetunt, qui in eo genere ex ipsis duo decim Tabularum initiis Romae floruerunt, vel Athenis post temperata à Solone optimis legibus & instituta rem publicam, sed Hebraeorum etiam Doctorum, quos Scribas & Scriptura nominat, qui sacras verèque divinas leges interpretabantur. Hoc solum dicam, quod ad meum institutum plurimum facit, si in caeteris omnibus aetatum & saeculorum temporibus huiusmodi viri prudentes non defuerunt, nostro saeculo, quo nullum in omni genere doctrinarum salicinus unquam fuit, plerisque graues eruditisque viros adeo excelluisse, ut in eo genere nequaquam priscorum Iuriconsultorum prudentia & cognitioni cedere posse videantur. Quorum ego si iam aliquem vellem indicem contexere, praeterquam quod sunt Aineruam, vercor etiam ne nimis in longum nostra excresceret oratio, & ne si quos forte ignarus ego praeterirem, hi facillam à me sibi aliquam iniuriam exposcularent. Venià igitur ad eum, quem praemanibus habeo D. MARTINUM AZELLEVET AM, qui cognomen NEVARRI, gentilium ob nominis sui celebritatem sibi proprium fecit, quem ego adolescens iam senem mihi cognitum summo honore prosequutus, mortuum ut inter Divos adscriptum vir factus veneror & suspicio. Is autem cum in Gallis nostris ius in primis didicisset & docuisset in clarissimis Cadurci & Tolosa Academia, postea magnis honorariis & precibus inuitatus in Salmanticensi primum Academia, & postea Conimbricensi, quarum altera principem in Hispania, altera in Lusitania Universi scholarum locum tenet, supra triginta vel circiter annos ius magna cum laude docuisset, vel in ipsa Decretorum capita aliqua commentatus fuisset, vel de iure interrogatus sapienter respondisset, tandem cum quasi in quodam orbis angulo delitescente, cum Deus statuisset in orbis totius theatrum producere, Romam gravissima cuiusdam Ecclesiasticae litis causa destinatus (vbi maxima, qua toto orbe Christiano sunt, de iure & religione controuersa & disputantur, & dirimuntur) incredibile dictum est, quantum homo peregrinus, & in speciem vilis & abiectus, ab omnibus omnium ordinum infimis, mediocribus & summis, aduenis & indigenis in communi illa totius orbis patria honoratus, & in pretio habitus fuerit. Hunc in primis pauperes & mendicis, ad

CONSILIORVM, SIVE RESPONSORVM MARTINI AB AZPILCVETA DOCTORIS NAVARRI.

LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE ET FIDE CATHOLICA.

S Y M M A R I U M.

Fidem confiteri secundu[m] Christiano habitans inter infideles natus super tenetur, sed quantum per amissionem fidei obicitur debet Deo debita, vel antea prout impendenda.

CONSILIVM PRIMVM.

Vt multi infideles ad duci baptizantur, & credant in Christu[m] firmiter, tamen minime publice iudicet ad publicam formidinem poenitentiam, an possint saluari, qui non habent commo[n]dationem relinquendi partitionem, & partium ob multos respectus.

Respondet primis, quod omnis Christianus de peccato tenetur confiteri fidelem, iuxta illud Pauli. *Cardo creditur ad iustitiam, ore autem confessio sit ad salutem*, per quod id affirmat D. Thomas receptus. *Secundus*, quod preceptum de ostendendo fidelem est affirmativum, & ideo licet obliget semper, non tamen obligat utrumque ad semper, sicut obligat negativa secundum D. Thomam receptum a Theologis. *Et Archidivinum* receptum a nostris obique. Tertius, quod ex hac sequitur, illis, de quibus queritur, non obligari semper, & in quolibet loco ad ostendendum fidelem, sed sic in aliquo loco, & tempore, quando scilicet per dimissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas proxima impendenda: puta si aliquis interrogatus de fide taceret, & ex hoc redderetur, vel quod non haberet fidelem, vel quod fides non esset vera, vel alii per eius incontinentiam numerarentur a fide, que sunt verba D. Thomae. *Et* consequenter non possunt saluari, nisi per amissionem fidei tenentur confiteri fidelem in omnibus predictis casibus, & committantur in illis occurrentibus, nec eos timor poenitentia excuset.

DE CONSTITVTIONIBVS.

S Y M M A R I U M.

1. Ignorantia tunc dicitur a peccato excusari totum, si sit et in causa, quod non amissa fuisse aliquid eorum, quia homines sua conscientia ut sciunt facere debent, & nota. 1. et in causa peccati, quod si sciret, non faceret, & nota. 3.
2. Ignorantia astricta, quae cum sit non laborare, ut liberis peccat, non nocet, sed si peccatum, et crassa, quae quae ignorat quod homines sua conscientia communitate sciunt, excusatur a tanto, si non a toto.
3. Ignorantia excuset, & non causa peccati est, quando quis, etiam si sciret, non abstineret, & hoc namque a culpa excusatur.
4. Ignorantia probabiliter legum promulgatarum, etiam si sciret, tenentur, excusatur.
5. Promulgatio est de lege astricta, etiam si sit facta in Concilio, etiam cum Papa confirmatione, nec antea ligat.
6. Concilia etiam auctoritate apostolica Papa absente congregata leguntur, & promulgata non ligant, nisi etiam ab ipso Papa fuerit confirmata.

- A 1. Creditur in astricta fide astricta si ignorat, & insignitum.
2. Ignorantia presumptiva in foro exteriori probatur ex ipso, quod non probatur scientia: nec probatur iuramento, & alia per similes presumptionibus.
3. Iuramento iusto vel factum regulariter in re, quae dependet ab actu iusto, hoc tamen fallit, quando contrarium per probabiles probatur emittatur, vel iure profectum contraria adhibetur, seu alia qualitate aliana.
4. Causa legitima ad effectum ut ea ligetur, non dicitur a quo de ea aliquid audiri, nisi si non requiritur per se, sed in corpore scientia, nisi si scilicet ratione talis auctoritate, vel potestate, que in auctoritate facit & creditur non inducit, vel inducere debeat, nisi si.
- B 5. In decem diebus incipit post eorum in diebus publicacionem.
6. Credere non tenetur quod a quatuor quibus dicitur auctoritate, nec etiam charta expressa, vel actum resurrectionis, sed si quae inducere debent fieri & creditur non.
7. Lex Pontificis Romae publicata in his non debent ligare promulgata, etiam antiqua in eorum publicacione promulgata requiritur tantum, nisi si. 2. et 3. quod si recepta a maiore parte populi, in quo quo tunc reperitur, nisi si.
8. Roma cum fuerit Romano non tenet.
9. Lex non tenet tempore a condicione profectum habere non ligat, nisi si non tenet etiam ante que ad futurum actu irrationem, quod si certum non habet profectum tempore, & si infirmo principe statim finitur, nisi si. 1. et 2. et habet de iurisdictione in rebus de die publicacionis. 17. et his tamen Romano statim ligat, nisi si predicta ignorantia.
- C 10. Promulgatio legis facta in aula principis de iure communi non habet vim in provinciis, in quibus non publicatur, si non de his que ad leges Pontificis. 23.
11. Regalia conceduntur legant etiam promulgata, nisi probent eorum auctoritate ignorantiam.
12. Legum Ecclesiasticarum scientiam habere iure satagere tenentur homines, quae secularium cum a spiritualibus, quae nota sunt, non admodum diversae sunt.
- D 13. Promulgatio legis in provincia est non requiritur ad effectum obligandi, requiritur tamen quandoque ad effectum, ut incuratur poena.
14. Intellectus cap. cum infirmus de poenis, & remiss.
15. Ignorantia promulgationis legis si sit probabilis, iure naturali excusatur, alio non & 20.
16. Lex qua non est recepta per maiorem partem civitatis, cuius quis est, non ligat, nisi sub ea condicione censetur promulgata, si recipitur, nisi si. 24. quod & de contrariis legibus & dissolutione tenendum, nisi si.
17. Lex qua decernitur non sit recepta, non ligat, nisi qui prima non recipiunt poenam, nisi probabile ignorantia, aut principis potestate leges dissimulatio excuset, et reliqui legum non ferendi causa habent, si ab alijs nequaquam ferantur poenam non ferantur.
- E 18. Lex qua tunc ab ignorantibus non fuit decernita recepta, seu abstrahitur, modo acciderit casus de quo lex statuebat, tenentur, nisi si. 26. et 27.
19. Desiderado illa dicitur legem qua alicui contra legem extiterit, & hoc etiam si dictus alius factus ab ignorantibus legi. 26. et 27.

ad Rom. 10.
D. 2. q. 1. art. 2.
D. 2. q. 1. art. 2.
D. 2. q. 1. art. 2.
D. 2. q. 1. art. 2.
D. 2. q. 1. art. 2.
D. 2. q. 1. art. 2.

AD SECUNDAM respondetur, quod nihil nocet ei petitiō dispensationis prædictæ. Tamen quia non est necessitas per prædicta: quia petitiō etiam absolutiōnis ab excommunicatione nō inducit necessitatem eius, licet petatur, ut satis fecit gloria singularis. * quartenus loquitur de petitiōne ad cautelam, & allegat capit. ad eam. b. & Panormitanus communiter receptus post multos à se citatos tenet: & cum ipse consulerem D. consultantem, ut eliceret eam à dano, si haberet in aera, quam quereret, ut eam mitteret in illam: quia ad nihilum prodesset, & veniens in manū absque parum erudiri posset nocuumtum facti astitit, licet non in eis, quo ipse defenderetur, & ideo soluat de morte, Salva, &c.

SUMMARIAL

Clericus in minoribus constitutus, beneficio carens potest sine peccato etiam in criminalibus patrocinari, nec eget ad id indulto: quod si idem se talis narrari commendatur, non tamen si ascendit ad sacros, vel postea obtineat beneficium proderit, sed peccabit patrocinando, nisi tamen incurret irregularitatem, si ex suo patrocinio necesse non sequatur.

CONSILIUM VI.

Clericus in quatuor minoribus constitutus, capiens promotionem ad sacros, fecit se absolutum, quod patrocinatus fuit in causis civilibus & criminalibus: & post huiusmodi absolutiōnem patrocinatus est in causis civilibus secularibus. *Quæritur, an indigeat de nouo indulto, si ad sacros ordines promoveri voluerit, & an idem sit, si in causis civilibus Ecclesiasticis sit patrocinatus, & quid dicendum, si indultus patrocinandi supplicatiōne mactetur, quod in quatuor minoribus ordinibus constitutus existat, nullumquam habens beneficium: Verum si ad ali-*

quem sacrum ordinem promoveretur, vel beneficium sine cura obtineretur, indultum ipso iure sit nullum?

A Respondetur primo, quod nullus clericus, sine tunc quatuor minoribus, sine etiam factu iuratus, incurret excommunicationem, vel aliam censuram patrocinando in causis, siue sit ecclesiasticis, siue secularibus, & siue criminalibus, siue civilibus: quia nullo iure id cauetur: quoniam peccat etiam mortifera ad faciendo, si haberet beneficium Ecclesiasticum, vel si condonatus esset in sacris, licet non haberet beneficium, incurret: tamen irregularitatem, si ex suo patrocinio sequeretur mors, vel amissio memorie, per ea que habentur in cap. *secundum sexagesimam*.

B Secundo, non potest satis facile intelligi, à quibus sit absolutus Dominus consulens, eo quod in quatuor minoribus constitutus patrocinatus fuerit, cum non dicat se tunc habuisse beneficium, nec proponat se incurrisse irregularitatem, nec petisse dispensationem super illa.

Tertio, quod etiam ex primo dicto sequitur, non indigere ipsum absolutiōne aliqua noua, nec dispensatiōne, si non sit patrocinatus in causis criminalibus, ut velet rursus patrocinio mori, vel in iudicio sequatur fuerit.

Quarto, quod indultum per factum, ut possit patrocinari in causa quatuor minorum, & carens beneficio, non sit indultus, nec privilegium, sed res commune, quandoquidem constitutus in quatuor minoribus tantum, & omni beneficio carens, nullo iure prohibetur patrocinari, per præteritum c. c. & regulatiōnem Panormitani communiter recepti: & penam debet indicari de ipso, si non habuisset alud indultum, quia frustra prædicta impetrat, quod iure communi conceditur.

Quinto, quod postquam fuerit aliquo sacro ordine insignitus, vel aliquod beneficium etiam simplex adeptus, non potest patrocinari virtute illius indulti, nec iure communi, nisi in casibus permisis in dicto cap. Salva, &c.

*De deo
De deo
De deo*

De deo

*De deo
De deo
De deo*

De deo

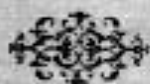
FINIS TERTII LIBRI, QVO PRIMA PARS ABSOLVITUR.

Deo Iesu Christo æterni Dei æterno filio, qui noster Advocatus & Index est, sit gloria & honor in perpetuum.

*Deo, venerabilis de
Hollo, verbo
De deo
b. 5. d. 5.*

*Deo, venerabilis de
Hollo, verbo
De deo
b. 5. d. 5.*

MARTINI
AB AZPILCVETA
DOCTORIS NAVARRI
CONSILIORVM

SIVE RESPONSORVM.

VOLV MEN SECVNDVM.

NVNC SECVNDO IN LVCEM EDITVM,
diligenter recognitum, ac multis denuò locu-
pletatum consilij.

LVGDVNÆ
SVMP TIBVS IOANNIS BAPTISTÆ BVYSSON.

M. D. XCIII.